

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ПОРУШЕННЯ САНІТАРНИХ ПРАВИЛ І НОРМ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ІНФЕКЦІЙНИМ ХВОРОБАМ ТА МАСОВИМ ОТРУЄННЯМ З ТОЧКИ ЗОРУ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

ГАЦЕЛЮК Віталій Олександрович - кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

DOI:10.32782/NP.2020.1.12

Стаття посвячена аналізу останніх тенденцій законодавчого визначення та регламентації порушення санітарних правил і норм по запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням. Законодатель в умовах розповсюдження пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19) прийняв ряд заходів по вдосконаленню кримінальної відповідальності за діяння, передбачені статтею 325 Уголовного кодексу, змінивши її в новій редакції. Внаслідок цього рішення отримало статус тимчасового закону з терміном дії три місяці. В результаті виникли питання щодо використання законотворчих інструментів, оскільки невизначеність правового регулювання в цьому випадку може призвести до втрати належного рівня правової визначеності та порушення принципу верховенства права. Крім того, уточнення потребують окремі аспекти «відновлення» норми кримінального кодексу в її попередній редакції, та її зворотньої сили. На основі аналізу діючих норм кримінального законодавства та наукових позицій запропоновано можливий шлях вдосконалення кримінального права в цьому сегменті.

Ключевые слова: криміналізація, інфекційна хвороба, зворотня сила кримінального закону, законодавча техніка.

В умовах стрімкого зростання кількості інфікованих на коронавірусну хворобу у світі та запровадження режимів карантину і надзвичайної ситуації в Україні осо-

бливого значення набуває інструментарій кримінальної юстиції, який використовується для протидії формам поведінки, суспільна небезпека яких (узагальнено) полягає у створенні умов для подальшого поширення інфекції.

Не останню роль у цьому процесі відіграє кримінальне законодавство, зміни до якого були внесені одночасно з першими законодавчими кроками, спрямованими на протидію розвитку пандемії в Україні. Разом з тим, зміни до кримінального законодавства, а також до норм галузевих законів та правил, до яких відсилають бланкетні диспозиції кримінального закону, вносяться швидко і не завжди з належним опрацюванням, що обумовлює актуальність питання їх детального аналізу.

О. Мурашин справедливо підкреслює, що основними імпульсами законотворчості є суспільно значуща проблема, гостра соціальна ситуація, невирішені питання, те, що має велике значення для більшості людей, для держави в цілому. Мистецтво законотворчості в тому і полягає, зазначає автор, щоб, по-перше, вчасно, а по-друге, точно, адекватними правовими засобами відреагувати на суспільний «виклик», «зняти» гостроту ситуації [1; 179]. Далі ми спробуємо проаналізувати, наскільки адекватно та коректно законодавець відреагував на такий суспільний виклик, як пандемія коронавірусу, у сегменті кримінально-правового регулювання.

Метою цієї роботи є аналіз останніх підходів законодавця до корегування криміналізації порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням та визначення можливих шляхів вдосконалення правового регулювання в цій сфері з точки зору теоретичних підходів до криміналізації суспільно небезпечних діянь та законодавчої техніки.

Проблеми криміналізації суспільно небезпечних діянь, а також вдосконалення техніки законотворення у сфері кримінального права, не зважаючи на те, що вони досить детально піддані аналізу у роботах І.М. Гальперіна, О.А. Герцензона, П.Ф. Гришаніна, П.С. Дагеля, Ю.А. Демидова, М.І. Загороднікова, Г.А. Злобіна, І.І. Карпеця, В.Й. Квашиса, С.Г. Келіної, М.І. Ковальова, В.С. Комісарова, О.І. Коробєєва, В.М. Кудрявцева, Н.Ф. Кузнецової, Д.О. Балобанової, Ю.В. Бауліна, В.І. Борисова, В.К. Грищука, О.М. Костенка, О.М. Литвака, М.І. Мельника, В.О. Меркулової, А.А. Митрофанова, В.О. Навроцького, В.В. Сташиса, В.Я. Тація, В.О. Тулякова, П.Л. Фріса, М.І. Хавронюка, В.І. Шакуна та інших вчених, залишаються актуальними.

Отже, пунктом 3 Розділу I Закону України від 17 березня 2020 року № 530-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) [2]», статтю 325 Кримінального кодексу України було викладено в такій редакції:

«Стаття 325. Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням

1. Порушення правил та норм, встановлених з метою запобігання епідемічним та іншим інфекційним хворобам, а також масовим неінфекційним захворюванням (отруєнням) і боротьби з ними, якщо такі дії спричинили або завідомо могли спричинити поширення цих захворювань, -

карається штрафом від тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох

років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, - караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років».

Насправді, потреби у викладенні всієї статті у новій редакції не було, оскільки зміни полягають лише у:

1) використанні терміну «інфекційні хвороби» замість «інфекційні захворювання» у диспозиції частини першої, а також у

2) підвищенні розміру штрафу та введенні позбавлення волі на строк до трьох років до переліку покарань у санкції цієї ж частини першої.

Варто зауважити, що відповідно до Закону України від 30 березня 2020 року № 540-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» [3] (набрав чинності 2 квітня 2020 року) пункт 1 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України № 530-ІХ було викладено викласти в такій редакції:

«1. Цей Закон набуває чинності з дня його опублікування.

Пункти 3, 4, 5 та 10 розділу I цього Закону діють протягом трьох місяців з дня опублікування цього Закону».

Оскільки Закон №530 був опублікований в газеті Голос України та набрав чинності 17 березня 2020 року, це означає, що:

1) з 17 березня по 2 квітня 2020 року викладення статті 325 КК в новій редакції було необмеженим у часі рішенням законодавця про зміну змісту правової норми;

2) починаючи з 3 квітня 2020 року рішення про викладення статті 325 КК в новій редакції набуває статусу тимчасового закону (розрахованого на дію протягом певного періоду), отже, пункт про викладення статті 325 КК у новій редакції діятиме до 18 червня 2020 року.

З цього випливає як мінімум два питання:

1) необхідність визначення механізму відновлення дії статті 325 КК в редакції до набрання чинності Законом №530;

2) необхідність (за умови «відновлення» дії попередньої редакції статті 325 КК) визначення правових наслідків втрати чинності/припинення дії редакції статті 325 КК у версії Закону №530, зокрема, в частині поширення дії «відновленої» редакції статті 325 КК на період дії її тимчасової версії в контексті механізму зворотної сили кримінального закону.

Насамперед, варто пригадати правову позицію Конституційного Суду, викладену в Ухвалі про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 102 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України», Закону України «Про внесення зміни до розділу IV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про Конституційний Суд України» [4].

Суд зазначив, що положення закону про внесення змін до Конституції України після набрання ним чинності стають невід'ємною складовою Конституції України окремими її положеннями, а сам закон вичерпує свою функцію. З набуттям чинності Законом № 2222-IV його положення, оскаржені суб'єктом права на конституційне подання, є фактично положеннями Конституції України, прийнятої 28 червня 1996 року, яка діє в редакції Закону №2222-IV.

Аналогічна логіка застосована Судом і щодо внесення змін до закону, а не Конституції: «положення Закону № 79-V, оскаржені суб'єктом права на конституційне подання, є фактично положеннями розділу IV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про Конституційний Суд України» в редакції Закону № 79-V.

Отже, якщо норми закону про внесення змін до іншого законодавчого акту не можуть бути предметом перевірки на конституційність (на відміну від «первісного» законодавчого акту, до якого були внесе-

ні зміни, в редакції, визначеній ними), то слід вважати некоректним з точки зору юридичної техніки визначати період дії певної норми закону про внесення змін до іншого законодавчого акту.

Якщо є потреба повернутися до попередньої редакції, то це може виглядати як новий закон про викладення норми в тій редакції, яка потрібна законодавцю, і цей закон про внесення змін (можливо – про повернення до попередньої редакції норми) мав би набувати чинності в той день, який визначений кінцем періоду дії тимчасової її редакції.

В іншому рішенні Суд висловив таку позицію: однак зазначені положення Закону № 1616, крім пункту 3 розділу II „Прикінцеві положення“, з набранням чинності цим Законом стали частиною інших законів і вичерпали свою дію. Таким чином, вони не можуть бути предметом розгляду у Конституційному Суді України, а отже, відповідно до пункту 3 статті 45 Закону України „Про Конституційний Суд України“ конституційне провадження підлягає припиненню [5].

Щоправда, у рішенні Суду від 30.09.2010 року [6] зазначено таке: Конституційний Суд України виходить з того, що визнання неконституційним Закону №2222 у зв'язку з порушенням процедури його розгляду та ухвалення означає відновлення дії попередньої редакції норм Конституції України, які були змінені, доповнені та виключені Законом №2222. Це забезпечує стабільність конституційного ладу в Україні, гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина, цілісність, непорушність та безперервність дії Конституції України, її верховенство як Основного Закону держави на всій території України.

На наш погляд, фраза про те, що Суд виходить з того, визнання неконституційним Закону №2222 у зв'язку з порушенням процедури його розгляду та ухвалення означає відновлення дії попередньої редакції норм Конституції України, які були змінені, доповнені та виключені Законом №2222, свідчить про необхідність ухвалення рішення парламенту про таке відновлення.

Також нагадаємо, що, відповідно до частини шостої статті 90 Регламенту Верховної Ради України, законопроект може передбачати внесення змін лише до тексту первинного законодавчого акта (закону, кодексу, основ законодавства тощо), а не до закону про внесення змін до цього законодавчого акта [7].

Що стосується КК, то раніше ми вже стикалися зі схожою ситуацією стосовно «антикорупційних» змін до Кодексу. Тоді 1 січня 2011 року набули чинності закони про викладення певних норм, у тому числі КК у нових редакціях, а 5 січня набули чинності закони про втрату чинності законів про внесення змін. Зокрема, М.І Хавронюк справедливо зазначав, що після 1 січня 2011 року повернення до попередньої редакції відповідних кодексів повинно було відбуватися у вигляді внесення до цих кодексів змін [8]. Погоджуючись із вченим, ми робили уточнюючий висновок, що із викладенням статті Особливої частини КК в новій редакції її попередня редакція фактично припиняє свою дію і набуває статусу такої, що втратила чинність. У свою чергу, втрата чинності новою редакцією статті КК не поновлює автоматичну чинність редакції попередньої, принаймні Конституція України та чинне законодавство не дають для такого висновку правових підстав [9].

Отже, в ситуації, яка склалася, проаналізуємо правові наслідки такої складної законодавчої конструкції, обраної законодавцем у контексті протидії коронавірусу.

Зауважимо, що решта пунктів Розділу І Закону №530, тимчасовість яких була згодом визначена Законом №540, стосується нових спеціальних норм у Податковому та Митному кодексах, а також Закону «Про Державний бюджет України на 2020 рік». Ці пункти із самого початку запроваджували тимчасові норми, і це було прямо зазначено в їх тексті¹. Закон

№540 лише визначив чіткий період їх дії. Із втратою ними чинності, очевидно, діятимуть загальні положення відповідних нормативних актів, або правове регулювання певних вузькоспеціалізованих правових відносин припиниться із зникненням потреби у цьому.

Із статтею 325 КК ситуація інша, адже постає питання про те, яке кримінально-правове регулювання діятиме після 18 червня, коли припиниться дія норми про викладення статті 325 КК у новій редакції.

З одного боку, ані Закон №530, ані Закон №540 не дають підстав для висновку, що законодавець бажав би декриміналізувати порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням, тим більше в умовах пандемії, оголошеною ВООЗ.

З іншого боку, зазвичай у випадках, коли норма Особливої частини КК викладається в новій редакції, її попередня версія втрачає чинність.

Це відповідає загальній логіці побудови правового регулювання. Зокрема, Правила оформлення проєктів законів та основні вимоги законодавчої техніки (Методичні рекомендації, розроблені в Апараті Верховної Ради України) [10] зазначають наступне: «З метою усунення колізій у законодавстві в частині восьмій статті 90 Регламенту Верховної Ради України вимагається, щоб у прикінцевих положеннях законопроекту було визначено перелік законодавчих актів, до яких вносяться зміни або які втрачають чинність. Наприклад, у Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» розміщено перелік законодавчих актів, до яких вносяться зміни у зв'язку з прийняттям нового Закону. Ця вимога не поширюється на законопроекти про внесення змін до

русної хвороби (COVID-19) звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19), перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України»

¹ Наприклад: «4. Підрозділ 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 13-17, ст. 112) доповнити пунктом 71 такого змісту:

«71. Тимчасово, для здійснення заходів щодо запобігання виникненню і поширенню коронаві-

законів або визнання законів такими, що втратили чинність».

І хоча чинна редакція Регламенту такої норми не містить, висновок про те, що закон про внесення змін до інших законів не повинен містити положення про перелік норм, що втрачають чинність, базується, як видається саме на розумінні того, що попередні редакції відповідних норм втрачають свою чинність і окремої вказівки про це не потрібно. Ці самі Методичні рекомендації містять наступне: для полегшення застосування норм і виключення різнотлумачень кожне нормативне положення має бути чітко викладено та сформульовано таким чином, щоб не виникало сумніву щодо строку дії в часі. Якщо закон або його окремі норми не обмежені в дії часом, то ніяких застережень щодо цього давати не треба. У разі якщо закон або його окремі норми приймаються з обмеженим строком дії, то про це слід обов'язково зазначити у законі, нормі. Якщо дія закону обмежена в часі, необхідно визначити, яка редакція закону буде чинною (у разі коли таким законом вносяться зміни до інших законодавчих актів і їх дія обмежена в часі).

Ще декілька років тому вчені, аналізуючи іноземний досвід, зазначали, що, наприклад, Міжінституційна угода про загальні правила щодо забезпечення якості проектування європейського законодавства від 22 грудня 1998 року містить стислий виклад п'яти груп правил підготовки проєктів актів законодавства Європейського Союзу. Четверта група правил визначає порядок внесення змін до нормативних актів. Кожна зміна має бути чітко висловлена, її текст повинен включатися до акта. При цьому перевага має надаватися викладенню у новій редакції цілих положень (статей, частин) актів, аніж заміни або виключення окремих речень, словосполучень або слів [11; 22].

У цьому контексті цікавими є положення статті 57 проєкту Закону «Про нормативно-правові акти» (реєстр. №7409), який було прийнято за основу в першому читанні ще у травні 2011 року [12]. Нагадаємо, що, як влучно зазначено у висновку

Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради до цього законопроєкту, основою для його підготовки став Закон України «Про нормативно-правові акти» від 18 листопада 2009 року № 1729-VI, відхилений парламентом 29 червня 2010 року за результатами його повторного розгляду із пропозиціями Президента України від 22 грудня 2009 року, тобто можна стверджувати, що цей проєкт містить основні тенденції наукової та експертної думки щодо правил нормотворення, які рано чи пізно набудуть статусу законодавчого акту.

Зокрема, варто взяти до уваги наступні правила, визначені у законопроєкті: *нормативно-правовий акт діє безстроково, якщо в його тексті не визначено інше.*

Строк дії може бути визначено для всього нормативно-правового акта або для окремих його положень.

Дія нормативно-правового акта припиняється внаслідок:

1) закінчення строку дії, якщо такий строк визначено в його тексті...

Суб'єкт нормотворення може тимчасово зупинити дію нормативно-правового акта або його окремих положень.

Дія нормативно-правового акта або його окремих положень, зупинених суб'єктом нормотворення на визначений ним термін, автоматично відновлюється після закінчення цього терміну.

Отже, логіка полягає в тому, що автоматично відновлюється дія тих положень, які були зупинені суб'єктом нормотворення на визначений ним термін. І якщо з урахуванням положень Законів №№530 та 540 можна говорити про припинення дії норми про викладення статті 325 КК в новій редакції внаслідок закінчення строку цієї дії, визначеного у Законі №540, то питання із інтерпретацією цього випадку як тимчасового зупинення дії попередньої редакції статті 325 КК не є таким очевидним.

Таким чином, з метою уникнення ризику декриміналізації порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням через нечітке правове регулювання

тимчасової зміни редакції відповідної норми, варто внести зміни до закону №540, якими чітко визначити редакцію норми, що діятиме після спливу трьохмісячного терміну дії тимчасового закону.

Друге питання, поставлене вище, стосується наслідків «відновлення» дії попередньої редакції статті 325 КК, зокрема в контексті порівняння двох варіантів санкцій частини першої.

Законом №530, нагадаємо, санкція частини першої статті 325 КК була викладена в такій редакції:

карається штрафом від тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

До цього вона мала і, можливо (за умови відновлення дії її попередньої редакції), матиме такий вигляд:

карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років.

Як зазначив Конституційний Суд, стаття 58 Конституції України 1996 року закріплює один з найважливіших загальновизнаних принципів сучасного права – закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі. Це означає, що вони поширюють свою дію тільки на ті відносини, які виникли після набуття законами чи іншими нормативно-правовими актами чинності. Закріплення названого принципу на конституційному рівні є гарантією стабільності суспільних відносин, у тому числі відносин між державою і громадянами, породжуючи у громадян впевненість у тому, що їхнє існуюче становище не буде погіршене прийняттям більш пізнього закону чи іншого нормативно-правового акта.

Принцип незворотності дії в часі поширюється також на Конституцію, яка є Основним Законом держави (Преамбула Конституції України).

Виняток з цього принципу допускається лише у випадках, коли закони та інші нормативно-правові акти пом'якшують

або скасовують відповідальність особи (частина перша статті 58 Конституції України) [13].

Відповідно до КК України (статті 3 – 5), закони України про кримінальну відповідальність, прийняті після набрання чинності цим Кодексом, включаються до нього після набрання ними чинності.

Злочинність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння.

Закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

Якщо після вчинення особою діяння, передбаченого цим Кодексом, закон про кримінальну відповідальність змінювався кілька разів, зворотну дію в часі має той закон, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

З урахуванням зазначеного постає питання про те, яким чином застосовуватиметься зворотна сила відновленої редакції статті 325 КК. Про сенс її запровадження на три місяці, напевно, говорити не варто, це, очевидно, непродумане рішення, яке є прикладом необґрунтованої правотворчості.

Отже, якщо на момент відновлення дії попередньої редакції санкції частини першої статті 325 КК будуть особи, щодо яких вироки не набудуть законної сили, покарання їм має призначатися з урахуванням відновленої більш м'якої санкції.

Якщо ж певні вироки набудуть законної сили, то керуватися слід статтею 537 КПК та частиною четвертою статті 74 КК: призначена засудженому міра покарання, що перевищує санкцію нового закону, знижується до максимальної межі пока-

рання, встановленої санкцією нового закону. У разі якщо така межа передбачає більш м'який вид покарання, відбуте засудженим покарання зараховується з перерахуванням за правилами, встановленими частиною першою статті 72 КК.

При цьому, варто було б використати досвід Закону України №4025 від 15 листопада 2011 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» [14], у якому законодавець чітко виклав правила заміни покарань внаслідок застосування нового, більш гуманного закону, в тому числі у випадку призначення покарання за правилами сукупності².

² «2. Особам, що відбувають покарання у виді громадських чи виправних робіт, арешту, обмеження чи позбавлення волі за вчинення злочинів, за яким цим Законом передбачається встановлення основного покарання лише у виді штрафу, невідбута частина покарання знижується до відповідного розміру штрафу. Розмір штрафу особам, що відбувають покарання у виді позбавлення волі, визначається, виходячи із строку невідбutoго покарання шляхом його перерахунку за правилами, встановленими частиною п'ятою статті 53 Кримінального кодексу України. Розмір штрафу особам, що відбувають покарання у виді громадських чи виправних робіт, арешту або обмеження волі, визначається, виходячи із строку невідбutoго покарання шляхом його перерахунку на покарання у виді позбавлення волі за правилами, встановленими частиною першою статті 72 Кримінального кодексу України, та наступного перерахунку за правилами, встановленими частиною п'ятою статті 53 Кримінального кодексу України.

3. Особам, що відбувають покарання у виді громадських чи виправних робіт, арешту, обмеження чи позбавлення волі, призначене за сукупністю злочинів, один або кілька з яких згідно з цим Законом карається основним покаранням лише у виді штрафу, невідбута частина покарання знижується до відповідного розміру штрафу тільки у випадку, якщо за такий злочин було призначене більш суворе покарання з числа покарань за злочини сукупності.

Таке ж правило застосовується при вирішенні питання щодо зниження покарання до відповідного розміру штрафу особам, які відбувають покарання, призначене за сукупністю вироків.

У випадку, якщо покарання у виді громадських або виправних робіт, арешту або обмеження волі було знижене судом до штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, воно не може бути в наступному замінене на пока-

Таким чином, це могли б бути такі правила:

1. *Призначений засудженому розмір штрафу за вчинення злочину, передбаченого частиною першою статті 325 Кримінального кодексу України, підлягає зниженню до максимального розміру, встановленого санкцією частини першої статті 325 Кримінального кодексу України в редакції цього закону.*

2. *Призначене засудженому покарання у виді позбавлення волі за вчинення злочину, передбаченого частиною першою статті 325 Кримінального кодексу України, підлягає заміні на покарання у виді обмеження волі за правилами, встановленими частиною першою статті 72 Кримінального кодексу України. Остаточний строк покарання у виді обмеження волі, призначений за правилами цієї статті, не повинен перевищувати максимальний строк покарання у виді обмеження волі, встановлений санкцією статті 325 Кримінального кодексу України в редакції цього Закону.*

3. *Особам, що відбувають покарання у виді позбавлення волі, призначене за сукупністю злочинів, за вчинення один або кількох з яких згідно з цим Законом виключається призначення покарання у виді позбавлення волі, невідбута частина покарання підлягає заміні на обмеження волі тільки у випадку, якщо за такий злочин було призначене більш суворе покарання з числа покарань за злочини сукупності.*

Подальші дослідження в цьому напрямі повинні, очевидно, полягати у детальному аналізі змісту кримінально-правової заборони, передбаченої статтею 325 КК, з урахуванням бланкетного характеру її диспозицій, інтенсивної законотворчої діяльності у сфері протидії інфекційним захворюванням та практики її застосування в період протидії поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19).

Література

1. Мурашин О. Стан та перспективи розвитку законодавчої діяльності в Украї-

рання у виді позбавлення волі згідно з правилами, встановленими частиною п'ятою статті 53 Кримінального кодексу України».

ні. Слово Національної школи суддів України. 2013. №1. С. 174 – 180. С.179

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 17 березня 2020 року- № 530. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20> (дата звернення: 14.04.2020)

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 30 березня 2020 року №540. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/540-20> (дата звернення: 14.04.2020)

4. Про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 102 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України», Закону України «Про внесення зміни до розділу IV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про Конституційний Суд України» : Ухвала Конституційного Суду України від 5 лютого 2008 року №6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va06u710-08/conv> (дата звернення: 14.04.2020)

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Президента України та 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України „Про вибори Президента України“, „Про Державний реєстр виборців“, „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виборів Президента України“ та Кодексу адміністративного судочинства України (справа про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виборів Президента України) від 19 жовтня 2009 року № 26-рп/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v026p710-09> (дата звернення: 14.04.2020)

6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним по-

данням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) від 30 вересня 2010 року №20-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10> (дата звернення: 14.04.2020)

7. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лютого 2010 року №1961. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17> (дата звернення: 14.04.2020)

8. Хавронюк М.І. Доборолися ... *Дзеркало тижня*. №1. 14 січня 2011 року. URL: <https://dt.ua/LAW/doborolisya.html> (дата звернення: 14.04.2020)

9. Гацелюк В.О. Щодо факторів криміналізації та декриміналізації в контексті окремих дій вітчизняного законотворця. *Теоретичні та прикладні проблеми кримінального права України*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Луганськ, 20 – 21 травня 2011р. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. С. 116 –121

10. Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки (Методичні рекомендації, розроблені в Апараті Верховної Ради України). URL: http://static.rada.gov.ua/site/bills/info/zak_rules.pdf (дата звернення: 14.04.2020)

11. Гончарук П., Скомороха Т. Міжнародний досвід експертного забезпечення підготовки проектів законодавчих актів. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2010. №1. С. 20 – 27. С. 22

12. Про нормативно-правові акти : Проект Закону України від 01 грудня 2010 року №7409. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=39123 (дата звернення: 14.04.2020)

13. Рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення статей 58, 78, 79, 81 Конституції України та статей 243-21, 243-22, 243-25 Цивільного процесуального кодексу України (у справі щодо несумісності депутатського мандата) від 13 травня 1997 року № 1-зп/1997.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена аналізу останніх тенденцій законодавчого визначення та регламентації порушенню санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням. Законодавець в умовах поширення пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19) вжив низку заходів щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за дії, передбачені статтею 325 Кримінального кодексу, виклавши її в новій редакції. Згодом це рішення набуло статусу тимчасового закону з терміном дії три місяці. Внаслідок цього виникли питання щодо використаних інструментів законотворчості, оскільки нечіткість правового регулювання в цьому випадку може призвести до втрати належного рівня правової визначеності та порушення принципу верховенства права. Крім того, уточнення потребують окремі аспекти «відновлення» норми кримінального кодексу в її попередній редакції та її зворотної сили. На підставі аналізу чинних норм кримінального законодавства та наукових позицій запропоновано можливий шлях вдосконалення кримінального права у цьому сегменті.

Ключові слова: криміналізація, інфекційна хвороба, зворотна сила кримінального закону, законодавча техніка.

SUMMARY

The article is devoted to the analysis of the latest tendencies of legislative definition and regulation of violation of sanitary rules and norms concerning prevention of infectious diseases and mass poisoning. The legislator, in the context of the spread of a pandemic coronavirus disease (COVID-19), has taken a number of steps to improve criminal liability for the actions provided for in Article 325 of the Criminal Code, outlining it in a new version. Subsequently, this decision became a temporary law with a period of three months. As a result, questions have arisen as to the tools of lawmaking used, since the lack of clarity in legal regulation in this case could lead to the loss of the proper level of legal certainty and to the breach of the rule of law. In addition, clarification is needed with regard to some aspects of the «restoration» of the norm of the Criminal Code in its previous version, and its retroactive effect. On the basis of the analysis of the current norms of the criminal law and scientific positions, a possible way of improving the criminal law in this segment was suggested.

Keywords: criminalization, infectious disease, retroactive effect of criminal law, legislative technique.

зації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон України від 15 листопада 2011 року №4025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17/conv> (дата звернення: 14.04.2020)

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-97> (дата звернення: 14.04.2020)

14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гумані-